

Opóźniony rozwój mowy. Co to takiego? Rola rodzica w procesie stymulacji mowy dziecka.

Opóźniony rozwój mowy (mówienia i rozumienia bądź tylko mówienia lub rozumienia) występuje wówczas, gdy proces kształtowania i rozwoju mowy we wszystkich lub niektórych jej aspektach ulega opóźnieniu i przebiega niezgodnie z normą przewidzianą dla danej grupy wiekowej. O opóźnieniu rozwoju mowy mówi się wówczas, gdy jest ono rezultatem indywidualnego tempa i rytmu rozwoju, lecz również wtedy, gdy jest ono konsekwencją poważnych zaburzeń rozwoju, takich jak upośledzenie umysłowe czy głuchota. Opóźnienie rozwoju mowy może być samoistne lub będące następstwem zaburzeń o określonym pochodzeniu.

Samoistne opóźnienie rozwoju mowy jest przejawem zakłóceń rozwoju mowy bez uchwytnej przyczyny. Dotyczy on tylko procesu mówienia, zachowany jest natomiast prawidłowy rozwój zdolności rozumienia. Może on wynikać:

- z indywidualnego tempa i rytmu rozwojowego. Wolniejsze tempo rozwoju dotyczy tylko mówienia. Ten przejaw zakłócenia rozwoju charakteryzuje się początkowym brakiem mowy (do 1,6 lub 2 roku życia) a następnie jej opóźnieniem. Opóźnienie to około 4-5 roku życia zazwyczaj wyrównuje się samoistnie po czym dalszy rozwój mowy przebiega bez zakłóceń i konsekwencji dla dalszego rozwoju dziecka.

- z braku dojrzałości aparatu artykulacyjnego. W takich przypadkach dzieci mówią mało lub wcale, mają prawidłowy słuch, prawidłowo wykonują polecenia słowne, głoski w izolacji wykonują prawidłowo, ale mają trudności w łączeniu ich w sylaby i wyrazy, wykazują rozwój umysłowy w granicach normy, pierwsze słowa zaczynają mówić około 3 roku życia, zdania w 4 roku życia a około 5-6 roku życia poziom mowy wyrównuje się z poziomem rówieśników.

Niesamoistny opóźniony rozwój mowy jest następstwem zaburzeń o określonej przyczynie powstających na skutek działania biologicznych lub społecznych czynników, które mogą spowodować uszkodzenie Centralnego Układu Nerwowego, które prowadzi do zaburzeń procesu rozwoju mowy. W takiej sytuacji Opóźniony Rozwój Mowy wyprzedza pojawienie się konkretnych zaburzeń mowy takich jak afazja czy oligofazja i jest pierwszym sygnałem głębszych zaburzeń.

We wszystkich przypadkach, gdy dziecko ukończyło 3 rok życia, wykazuje opóźniony rozwój mowy i istnieje trudność z ustaleniem przyczyny tego opóźnienia należy rozpocząć postępowanie terapeutyczne, którego celem jest wszechstronne usprawnianie funkcji mowy oraz stymulacja rozwoju mowy.

Co mogą zrobić opiekunowie dziecka?

Takie zachowanie dorosłych, które sprzyja kształtowaniu jego mowy oraz pobudzają je do mówienia. Poprzez odpowiednie wzorce językowe, postawy, styl i atmosferę wychowawczą dąży się do stworzenia optymalnych warunków do rozwoju mowy dziecka.

1. Kształtowanie i utrzymywanie przez matkę prawidłowej więzi emocjonalnej z dzieckiem;
2. Inspirowanie dziecka do mówienia poprzez częste z nim rozmowy;
3. Rozbudzanie w dziecku motywacji do mówienia i do podejmowania wysiłku związanego z nauką mówienia. (budzenie tzw. radości mówienia, chęci powiadamiania).
4. Zwracanie przez opiekunów uwagi na własną mowę, którą powinno cechować:
 - prawidłowe tempo, rytm, melodia, akcent - początkowo tylko te elementy dziecko odbiera.
 - staranna, precyzyjna, niezbyt przesadna wymowa,
 - odpowiednio: ton, barwa i natężenie głosu.
5. Odpowiednia ilość produkcji słownej osoby dorosłej (nie można zalewać dziecka potokiem słów)
6. Budowanie komunikatów słownych ze zróżnicowanego, lecz znanego dziecku słownictwa,
7. Umiejętność budowania prostych konstrukcji gramatycznych (zdań krótkich, logicznie powiązanych ze sobą).
8. Umiejętność przekształcania komunikatów dziecka w sensowny tekst.
9. Umiejętność dostosowania się do możliwości językowych dziecka, stosowanie środków językowych w zależności od ich odbiorcy, np. do trzylatka powiemy: *Zobacz, jedzie auto*. Zamiast *Zobacz, jedzie alfa-romeo*.
10. Rozmawianie przez rodziców ze sobą przy dziecku, zadawanie sobie samej pytań i odpowiadanie na nie, np. *A gdzie jest ta moja rączka?* Oraz opatrywanie komentarzem każdej wykonywanej czynności: *A teraz biorę mąkę i wsypuję ją na stolnicę*.
11. Umiejętność wysłuchania dziecka, podtrzymywania rozmowy i pozwolenia mu na dokończenie rozmowy.
12. Każdorazowo- w przypadku niewłaściwej wymowy dziecka- podawanie prawidłowego wzorca i delikatne zachęcanie, ale nie zmuszanie, do powtórzenia wypowiedzi.
13. Zapewnienie dziecku kontaktu z rówieśnikami, np. w przedszkolu.
14. Nawiązywanie kontaktu wzrokowego w trakcie jego i swojej wypowiedzi.

Rozwojowi umiejętności językowych dziecka nie sprzyjają: ton dyrektywny i kategoryczność wypowiedzi, które z zasady zamykają dyskusję *Ani mi się waż! Nie dyskutuj ze mną! Lepiej skończ!*

Oraz formy prowokujące do nieprzewidzianych odpowiedzi, np. *Nie bądź taki bezczelny!* - *Ja nie jestem bezczelny!*

Należy pamiętać, że słuchanie jest pierwszym etapem rozwoju mowy. Dziecko najpierw słyszy a dopiero później mówi.

T. Gałkowski, G. Jastrzębowska „Logopedia Interdyscyplinarne podstawy logopedii”

Opracowała

Marta Głuchowska

Logopeda